

Toulky přepyšskou minulostí

XI.

Noc kostelů

Naše obec se letos zapojila do mezinárodní akce „Noc kostelů“, která probíhá ve státech střední Evropy již několik let. Akce vznikla v roce 2001 v Německu a do České republiky se rozšířila z Rakouska. První ročník se v České republice konal 29. května 2009, na Slovensku od roku 2011.

Naším cílem bylo v prvním ročníku této akce seznámit přepyšskou veřejnost a veřejnost z okolí s historií naší obecní dominanty a chloubou Přepych, kterou nám zanechali naši předkové v minulých staletích. A protože letos slavíme i 660 let od první písemné zmínky o naší obci a o přepyšské farnosti, chtěli jsme i touto cestou vzdát našim předkům úctu. Součástí večera byly vedle citlivé hudební produkce sester Bány a Jany Lepšových a talentovaného zpěvu Elišky Tomeňukové i kapitoly z dějin našeho kostela, které v Toulkách přepyšskou minulostí uveřejňujeme.

Kapitola I. – Zrození

Píše se rok 1355. Český král Karel IV. je v Římě, ve Svatopetrské bazilice korunován římským císařem. Za 137 let bude objevena Amerika.

V malebné vesničce na úpatí Orlických hor: „*nejmenovaný kněz z Přepych, jako vykonavatel vůle Budiwoje z Lična, poručníka sirotek po Radslavovi z Voděrad, jmenuje dne 15. května 1355 nového faráře ke kostelu sv. Petra a Pavla ve Voděradech.*“ Tak psáno v Libri confirmationum. Je to nejstarší zmínka o obci Přepychy a jeho farnosti v historických písemných pramenech.

S velkou pravděpodobností se můžeme domnívat, že naše obec i samotný kostel mají svůj původ ještě daleko starší. Kostely vznikaly již v zavedených osadách, jejichž rozvoj přinášel vlastníkům prostředky, dostačující i na výstavbu náročného duchovního stánku. Stejně tak zavedenou musela být farnost, jmenující z vůle šlechticů církevní hodnostáře v okolních obcích,

tak jak to líčí i prvotní písemný zápis k historii Přepych. O tom se nám ale, do dnešních dnů, písemné doklady nezachovaly. Podobu původního kostela si můžeme opět jen představovat v našich úvahách s využitím poznatků o obdobných starších stavbách v našem regionu. Na opukovém podstavci dřevěné roubení s přilehlou věžičkou ukrývající zvon zvoucí k modlitbám, připomínající úmrtí i hrozbu válečných tažení, která naším krajem jistě nejednou prošla.

I náš kostel se zařadil do koloritu české krajiny, oprávněně nazývané zemí kostelů a věží. Kostely vyrůstaly ve městech i vsích ve všech obdobích dějin. Ve středu osady na vyvýšeném místě neomylně vedl náš kostel osadníky z Dobříkovce, Čánky, Očelic, Křivic, Bolehoště i dalších osad farnosti, ke svým prahům. Kostely, vedle svého dominantního duchovního rozměru, měly i svůj význam kulturní a společenský. Byly stánkem umělecké tvorby, ovlivňovaly úroveň estetického vnímání a vkusu, nositeli vrcholné hudební tvorby své doby, pokladnicí sounáležitosti a kontinuity tradic lidí v daném místě. Každý citlivý člověk, bez ohledu na náboženské přesvědčení, musí dodnes, s pokorou a obdivem ocenit schopnost našich předků zasadit tyto stavby do souladu s krajinou, využít dostupných místních zdrojů stavebnin, řemeslnou zručnost a dnes již nevidanou trpělivost při náročném zpracování výzdoby interiérů kostelů.

Po těchto úvahách se vraťme opět k přesným historickým pramenům. Jakými událostmi žilo v té době království České? Jaké mocenské a politické zápasy utvářely dějiny i život prostých lidí v nich?

Po vleklých sporech s otcem Janem Lucemburským se na českém trůnu pevně usadil jeho syn Karel IV. Před dvěma roky, ve svých sedmatřiceti letech se dne 27. května 1353 v Budíně potřetí oženil s mladičkou, teprve čtrnáctiletou Annou Svídnickou. Snahy Karla IV. o korunovaci císařem římským vedly k tomu, že na podzim roku 1354 vydal náhle rozkaz k tažení do Itálie, čímž opět značně překvapil Evropu. Dne 6. ledna 1355 byl pak Karel v Miláně korunován lombardskou korunou na krále lombardského. Karel pak přebýval v Pise, kde očekával říšské a české vojenské oddíly a královnu s arcibiskupem, ti dorazili v únoru 1355. Před Řím přitáhl král Karel v doprovodu 4 000 rytířů 2. dubna 1355. Karel se pak do Říma vypravil v přestrojení, aby si mohl prohlédnout místní památky. Císařská korunovace se konala 5. dubna 1355. *„Na Boží hod velikonoční časně ráno vyjel pan Karel na pole mimo město a tam k němu přišli Římané a převeliké množství lidí ze všech končin světa, všichni sedíce na silných koních, ve zbrani a v přílbách s chocholey, připraveni jako k boji, projevovali svou pohotovost k službám.“* Po velkolepém příjezdu do města byl uveden do Svatopetrské baziliky a po předchozím požehnání a obvyklých obřadech byl při slavné mši pomazán a korunován za císaře zároveň se

svou manželkou Annou Svídnickou papežským legátem Pierrem de Colombiers. Slavnostní hostina se pak konala v Lateránském paláci. Pro české země to byl zvlášť památný den, poprvé v dějinách se totiž stal český panovník římským císařem. Při zpáteční cestě se císař s císařovnou ubytovali v Pise. Zde však došlo k povstání a palác, ve kterém císařští manželé přenocovali, byl podpálen, takže Karel IV. a jeho manželka si museli zachránit život útekem v nočních úborech. V následujících dnech Karel odboj potlačil a sedm vůdců povstání dal popravit. Následovalo

jedno z nejslavnějších dějin naší vlasti. S císařskou korunou na hlavě

mohl nyní Karel realizovat své dlouhodobé plány. Zlatá bula Karla IV., kterou vydal v následujícím roce, uzákonila řadu výsad pro českého krále a české království: potvrzovala svobodnou volbu českého krále českým sněmem v případě vymření panovnického rodu a dědičnost po přeslici. Císař také nemohl český stát udělovat jako léno a nemohl českého krále ani jmenovat. Ustanovení tak stavěla české království na zvláštní, samostatné a privilegované místo v rámci říše.

Nahlédli jsme jen stručně do hlavních událostí roku 1355 v království Českém. V našem okolí vládou v té době potomci panského rodu Drslaviců. Do našeho kraje přišli z Plzeňska a Klatovska a založili tu nemálo osad a hradů. Jejich potomci, z odnože zvané Potensteinové, se usadili i na hradě v Dobrušce a zároveň na Opočně a přijali nové rodové jméno pánové z Dobrušky. Mutina z Dobrušky byl prvním ze zdejších pánů, kteří nám zachovali písemné památky, mimo jiné i pergamenovou listinu, kterou uděluje Dobrušce zvláštní privilegia.

Pro naše putování za poznáním počátků našeho kostela je důležitý zápis v dotační listině Mutiny a jeho syna Sezemy z Dobrušky, vydané dne 9. července 1361 ve prospěch kostela Panny Marie a sv. Prokopa v Přepýších. Příjemcem dotace byl plebán Budek (někdy též Budko) a jeho následovníci. Páni z Dobrušky darovali Přepýšskému knězi desátek z jejich vsi a dvora Lazec, „*jehož konec a meze dotýkají se louky záduší Přepýšského z jedné a z druhé strany vsi čánecké*“, aby mohl na vlastní náklady ustavit zvláštního kaplana. (Psáno v Libri erectionum). Později byl kostel nazýván již jen jménem sv. Prokopa, a proto si tohoto svätce blíže připomeňme.

O svätém Prokopu, nevíme bezpečně nic více než to, že zemřel roku 1053 a byl prvním opatem benediktinského kláštera na Sázavě, v kterém se sloužily slovanské bohoslužby. Prokop se narodil kolem roku 970 v Chotouni na zemanské tvrzi jako syn jakéhosi Víta a Boženy. Nabyt výborného vzdělání na slovanské škole na Vyšehradě a stal se knězem. Později se rozhodl pro poustevnický život a po vyraždění Slavníkovců žil, zřejmě po období stráveném též v benediktinském klášteře v Břevnově, v jeskyni v Dalejích u Jinonic. Posléze se Prokop přesunul do Posázaví, kde praktikoval asketický život a pracoval – mýtil les a obdělával takto získanou půdu. Legenda praví, že jej okolní lidé spatřili orat s ďáblem zapřaženým do pluhu a popoháněným křížem (zřejmě se jedná o místní vysvětlení brázdy mezi Chotouní a Sázavou). Jeho hlavním způsobem zobrazení je také spoutaný ďábel, kterého má u nohou nebo na kterém přímo stojí.

S pomocí knížete Oldřicha vznikla postupně kolem Prokopovy poustevny mnišská osada obydlená učedníky, kteří chtěli žít stejně jako on. Prokop se posléze stal prvním opatem kláštera, kterému velmi vypomáhal též Oldřichův nástupce Břetislav. Sázavský klášter, který převzal řeholi otce západního mnišství, sv. Benedikta, byl jedním z posledních míst v Čechách, kde se provozovala liturgie ve staroslověštině a pěstovala staroslověšská vzdělanost obecně. Prokop byl jako první český svätce papežem Inocencem III. kanonizován 4. července 1204 a je uctíván jako jeden z českých zemských patronů. Roku 1588 byly Prokopovy ostatky přeneseny do Prahy a uloženy v kostele Všetech svätých na Pražském hradě.

Od Prokopa svätce vraťme se opět k našemu kostelu sv. Prokopa. Písemné doklady ze 14. století jsou velmi útržkovité a v pozdějších Pamětních knihách se někdy promítají rozdílně. Pravděpodobně již od

nejstarších dob byl kostelem farním, jak dokládá i zápis z roku 1385, který stanoví přepyšské farnosti desátek pro pražského arcibiskupa šest českých grošů.

Historií kostela prochází od samého začátku i dlouhá řada duchovních správců. Vedle již zmíněného plebána Budka se v roce 1399 a 1413 uvádí co plebán v Přepyších Kliment, řečený Holub, po latinsky nazývaný Columbus. Patnácté století je ale na údaje o přepyšských kněžích i o samotném kostele velice skoupé. Z bouřlivých dob husitských válek i následného politického chaosu v zemi se mnoho doložitelných zpráv nezachovalo. Jak píše pozdější církevní letopisci: „střídali se zde nepochybně jako kde jinde každou chvíli kněží pod obojí. První po tomto období, o němž je paměť, je až Jakub z roku 1511 o němž je zmínka v popisu pamětihodností Hradce Králové, kdy věnováno od fary kněze Jakuba z Přepych 20 grošů.“

To je ale již století šestnácté, které pro přepyšský kostel přináší řadu důležitých změn a údajů, zachovaných v pečlivě vedených Pamětních knihách farních. O nich promluvíme později.

Kapitola II. – Obnova

O obnovu původního, věkem sešlého kostela se v šestnáctém století zasloužil zejména rod Trčků, tehdejších majitelů opočenského panství. V roce 1506, za pana Mikuláše Trčky z Lípy a

Lichtenburka bylo na východní straně **postaveno presbyterium**, neboli kněžiště, což je část prostoru kostela vyhrazeného kněžím. Místo bylo označeno tímto letopočtem.

V roce 1508 byl vytištěn starobylý **misál přepyšské farnosti**, v jehož závěru se píše: *“Byl v dílně Jiřího Stuchse ze Suttzbachu, obyvatele norimberského vytištěn zvláště pěknými typy dne osmého měsíce srpna roku osmého po tisícím pětistém od udělení srozumitelného slova*

Božího“.

Tak je zapsáno v Pamětní knize farnosti přepyšské, sepsané farářem Aloisem Bachmanem v roce 1831. Misál je liturgická kniha, obsahující modlitby, které přednáší kněz, definující mešní řád a zvláštní obřady k nejrůznějším církevním slavnostem.

Neodmyslitelným symbolem kostelů a jejich hlasem, znějícím do širokého okolí, jsou **zvony**. Popišme si je dle starých zápisů. O našem nejstarším nacházíme zápis Aloise Bachmana, který jej datuje k roku 1545: “

... ulit byl větší zvon, který se dosud spatřuje v Přepychách dřevěné věži s českým nápisem ve velké abecedě latinské: “LÉTHA PANIE MDXXXV. Tento zvon slit jest ke cti a chvále Pánu Bohu a vši říši nebeský, skrz Václava Konváře, faráře v Hradci nad Labem osadním do Přepych.” Na tomto zvonu jest na jedné straně obraz sv. Matěje apoštola, z druhé pak sv. Václava mučedníka, váží 46 centů.

Alois Bachman dále píše, že Léta Páně 1553 byl ulit druhý zvon velký pro přepýšský kostel, který visí na dřevěné věži s následujícím nápisem: „*Tento zvon jest lit ke cti a chvále Pánu Bohu Všemohoucímu skrze Václava Konváře v městě Hradci nad Labem.*“ Na tomto zvonu jest trčkovský znak, váží, jak říká pověst 20 centů. Tyto zvony byly umístěny v bývalé zvonici, která stála dvacet

kroků od kostela, měla základy z plného zdiva a horní část byla kryta prkny. V její spodní části byla márnice. Zvony zde byly zavěšeny až do roku 1826, kdy byly sneseny, zvonice do základů zbořena a obnovena kamenná věž, kam byly oba zvony téhož roku za účasti mnoha lidí vyzvednuty a 7. prosince s nimi bylo poprvé v kamenné věži zvoněno.

Třetí zvon, který byl již v kamenné věži má tento nápis: „*Léta Páně 1559 tento zvon slit jest v Královém Hradci skrze Václava faráře.*“

Čtvrtý zvon, se kterým se vyzvánělo k Ave a k svolávání zvoníků, byl ulit roku 1623 a s tímto českým nápisem: „*Já volám hlasu svatého ke cti a k chvále jeho, darován jest od Bartoše Francka, Adama Vaníčka, Matěje Pavlíka, Václava Píksů, za Dariuse Posthumusa faráře, Tomáše rychtáře, Matěje Zmlhu, všichni byli zemani.*“ Tento zvon byl ale porušen trhlinou, z něhož starého roku 1782 byl ulit nový, s obrazem Krista visícího na kříži, s postavou Blahoslavené Panny Marie a sv. Jana Evangelisty“. Váží 1 cent a 30 liber.

Pátý zvon, který je zavěšen v malé věžičce nad střechou kostela a ulit s obrazem sv. Václava mučedníka v nápisu. V dřevěné pak koruně tohoto zvonu jsou z jedné strany vyryta písmena P. W. R. Z. L., což vyjadřuje Pan Václav Rous z Lipna. Na druhé straně této koruny P. Theresia R léta 1717, které znamenají paní Terezie Rousová. Váží kolem 80 liber a je z dobrého materiálu, který vyzvání k pozdvihování Nejsvětějšího a k požehnání.

Ze zbytku materiálu po přelití starého zvonu, poškozeného trhlinou byl roku 1783 ulit zvoneček, který byl zavěšen ve staré škole a svolával mládež do školy. Po zboření staré školy v roce 1832 byl přenesen do kostela a pověšen ve velké kamenné věži, kde vyzváněl umírajícím. Po ohni v Olešnici byl darován tamnímu kostelu.

Od kostelních zvonů, o nichž bude ještě hovořeno, se vrátíme zpět do století šestnáctého, kdy některé zásadní proměny kostela pokračovaly. Léta Páně 1550 byla ulita cínová křtitelnice s víkem z téhož materiálu. Na nádobě bylo původně dvanáct postav apoštolů, trčkovský znak a na víku dřevěná postava Krista, křtěného Janem Křtitelem. Na víku je latinský název: „*Za kněze Jana Hradeckýho, toho času v Přepychách*“ a na nádobě nápis: „*Tato voda, v této studnici jest věřícím ke spasení. W. F. Léta Páně tisícího pětistého padesátého.*“

K zásadní změně došlo v roce 1574, kdy byl původně gotický kostel přestavěn ve slohu renesančním. Kronika uvádí: „*Chrám Páně v Přepychách musel k nějaké zřáze přijíti, poněvadž Léta*

Páně 1574 skrze Urozeného a statečného pana Trčku z Lípy obnovený byl; erb jest na štítu kamenným téhož kostela; a léta na tom štítu kostelním se spatřujou tímto způsobem psané: Léta Páně 1574.“ Tato základní stavební podoba, s výjimkou pozdějšího barokního interiéru, dnešní věže, přestavěné o 350 let později, se zachovala dodnes. Poslechněme si proto, dnešní specifickou a odbornou řečí, jeho architektonickou charakteristiku.

„Lod' je obdélná se strmými štíty, zaklenutá valenou klenbou s třemi páry nadokenních výsečí. Trojramenný kůr na čtyřech okosených pilířích je podklenut křížovými hřebínkovými klenbami. Na východě se k ní připojuje pětiboký presbytář se sakristiemi po bocích, při severozápadním nároží věž a na západním průčelí schodišťová vížka a předsíňka. Kostel je vybudován z lomového opukového zdiva s ojedinělými zlomky cihel. Cihly jsou použity ve štítech, v římsách, špaletách a v záklescích otvorů. Stěny lodi jsou členěny opěráky. Lomená, štíhlá, dodatečně rozšířená okna lodi nejsou původní, fragmenty dvou původních okének jsou na západní části jižní stěny lodi. Původní ale nejsou koruny zdí lodi, obě věže a jižní sakristie.“

Ve zdejších kostele jsou pochováni mnozí tehdejší urození páni. Dnes je složité přesně je definovat, ale z erbů na dlaždicích, nástěnných náhrobcích a ze starých zápisů víme, že šlo o rody Něnkovských z Medonos a Přepych, Dobřenských z Dobřenic, Rousů z Lipna, Vlkanovských nebo rodin z Bubna a vladyků z Lerojid. Dlaždice v podlaze, kde byly nápisy pohřbených umístovány byly často překládány nebo obměňovány. I nápisy na mramorových kamenech, zazděných ve zdi byly nečitelné.

Z dochovaných a zaznamenaných nápisů lze určit Jindřicha Něnkovského z Medonos a jeho manželku (v letech 1579 a 1598), Mareše Dobřenského a jeho manželku z let 1639 a 1644, nebo můžeme v pietě uvažovat, komu patřil nápis:

„Dcera urozená na tomto místě odpočívá a slávu vzkříšení očekává“, na kamenu, zazděném po straně oltáře Panny Marie, s ženskou postavou a rodovým erbem u jejích nohou. I tyto skutečnosti svědčí o významu Přepyšské farnosti i celé obce. Je uváděno, že v Přepychách žilo v těch dobách 47 svobodných zemanských rodů. Bez

zájímavosti není ani to, že po husitských válkách patřil k přepyšské farnosti až do roku 1723 i kostel opočenský.

Tak jako vnějším hlasem kostelů jsou od nepaměti zvony, jejich vnitřnímu hlasu dodávají důstojnost a vznešenost varhany. Ty původní měly měchy natahované řemeny a byly umístěny uvnitř varhan. Roku 1822 byly zcela opraveny, měchy nově potaženy a umístěny za varhanami na šlapání. Roku 1872 byly pořízeny zcela nové varhany za 1300 zlatých a staré dal kníže Colloredo opravit a daroval je klášteru Opočenskému. Nové varhany sestavoval rychnovský mistr varhanář Amand Hanyš, který celé mechanické vybavení včetně píšťal zhotovil během jednoho roku v domě sedláka Jiřího Pavlíka v č. 19.

V souvislosti s varhanami dovolte malé odbočení a jednu úsměvnou epizodu na odlehčení. „*Za kaplanování p. Jana Vítečka (nastoupil do Přepych v roce 1821), když byly varhany nově přestavovány, byl v hospodě rychtáře Nováka v č. 66 (později známe jako Stoletou hospodu U Slezáků) ubytován rokytnický varhaník Schnábel. Přepyští sousedé často se tam s ním scházeli a žertovali. Jednou kdosi z nich prohodil: „ Což postaviti varhany v kostele, to, věřím, mistře, dovedete, vždyť jste se tomu učil, ale postavit je někde jinde, třeba tady v šenkovně na peci, to by bylo umění.“ A tak slovo dalo slovo, až z té řeči povstala sázka. Schnábel se zavázal, že do roka postaví na peci přepyšské hospody varhany, aby se na ně mohlo hráti, za 200 zlatých, které mu sousedé vyplatí. Ne-li, zaplatí tu sumu Schnábel jim. Uteklo léto, podzim a bezmála zima. Tu kdysi v únoru přijel do Přepych Schnábel s několika bednami na saních a za dva dny stál na peci hospody malý positívek, na které kantor Klaus přepyšským sousedům zahrál. Zaplatili 200 zlatých a k muzice měli ještě dost a dost smíchu. A ještě dlouho po tom by dobře nepochodil, kdyby před Přepyšany někdo udělal posunek, jako by na klávesy hrál a při tom zanotoval „Tudly, tudly, tudly“.*

Tolik ze soupisu starých příhod našeho kraje i z lidské stránky historie našich varhan.

Kapitola III. – Mozaika

Historie kostela, to je i veliká mozaika příběhů věcí, staveb, událostí a také lidí, procházejících dlouhými věky a s kostelem nejrůznějším způsobem spjatých. O všech dnes vyprávět nelze, proto vzpomeňme jen na některé z nich.

V roce 1847 byly na věž pořízeny hodiny nákladem Přepyšských, které přivezl hodinář František Dvořák z Dobrušky. Orloj čili číselníky vyhotovil jeho bratr, klempíř Josef Dvořák. Vcelku přišly na 800 zlatých šajnu, neb 336 zlatých rakouské měny. K natahování hodin byl určen Matěj Kánský z č. 2 za roční odměnu 10 zlatých. Koncem 19. století se o věžní hodiny dlouhé roky staral radní Václav Merta.

Údržba i provoz kostela byl ve všech dobách značně náročný. Mnoho výdajů na pořízení nejrůznějšího zařízení a na jeho okrášlení bylo hrazeno z darů dobrodinců. A to jak lidí urozených, tak i lidu prostého. Ve farních kronikách je jejich připomenutí věnováno hodně místa a u některých dárců jsou uváděny celé doslovné testamentsy.

Dobrodinkyní kostela byla paní Kateřina z Bubna, která mu v roce 1643 věnovala třiramenný svícen zhotovený z mědi.

V české řeči a jejím honosném slohu je napsáno další ujednání: „*Léta Páně 1644 dne 8. června urozený a statečný rytíř pan Jan Bernard Dobřenský z Dobřenic a na Přepyších odkázal se svým dobrým úmyslem na chrám Přepyšského záduší, ve kterém jeho pan otec i paní matka křesťanským způsobem pohřbeni jsou, na památku jména jich slavného a poctivého rodu, ze*

svého podílu na dvoře a vsi Přepyších 60 kop míšenských, zavazující se v tom dobrovolně rukou dáním, že jinak se nemá státi“.

Stříbrné pozlacené kalichy byly věnovány roku 1704 rytířem z Vlkanova a druhý kalich pánem z Rousů. Mimo již zmíněného zvonu roku 1732 Terezie Rousová odkázala v poslední vůli kostelu padesát zlatých rýnských na zřízení nadace, z které má mimo jiné být vypláceno Přepyšskému kantorovi 15 krejcarů, za předčítání žalmů při mších. Snad ještě připomeneme, že Vlkanovským patřil velký dvůr, zachovaný v dolní části obce dodnes a Rousům tzv. malý dvůr Rousovský, v jeho bezprostřední blízkosti na severní straně Dvorského rybníka, z něhož je na základech zachován bývalý ovčín, nám známý jako „Liduška“.

Vedle pánů urozených však mezi dárcce patřili i prostí lidé. Významný byl dar Matouše Vostřebala, který před svou smrtí v roce 1644 odkázal Přepyšskému kostelu domek č. 2. Od těch dob je toto místo úzce spojeno s historií místní fary. Patřilo vždy kostelníkovi a bylo přidělováno zádušníkovi (správci církevního majetku), který byl osvobozen od roboty. Farářové Přepyšští koupí nebo přidělení živnosti museli schváliti. Matouš Vostřebal je pochován na starém hřbitově u kostela. Celé další století v domě č. 2 žila rodina Chudých, kteří vykonávali funkci kostelníků.

Často šlo i o dary skromné, ale vzhledem k majetku těchto lidí značné. Jiří Jiráček z Dobříkova odkázal kostelu 10 kop, matka Mikuláše Chocholouše z Bolehoště 5 kop. Pro představu, za tuto sumu se dalo pořídit 5 korců pole, nebo kráva i valach. Zajímavý je i dar černého aksamitového kožichu na zhotovení ornátu. Majetnějším dárcem byl Jakub Roubal, který v roce 1752 odkázal celých 100 zlatých rýnských. Stejnou sumu ke zřízení nadace odkázala i Anna, vdova po zahradníkovi Janu Novákovi z č. 57 (dnes MUDr. Valešová), nebo Marie Rundusová, hospodyně u děkana Martina Kaysera, která ve svém testamentu z roku 1802 pamatovala vedle kostela i na kostelníky a místní chudé.

Mezi dobrodince Přepyšského kostela patřili i jeho duchovní správci. Zmínku si zaslouží farář a biskupský vikář Ludvík Václav Sýkora, který v roce 1753 : *“...před smrtí podle poslední vůle odkázal Přepyšskému farnímu kostelu 150 zlatých rýnských na zřízení hlavního oltáře sv. Prokopa opata, na jehož památku na tomto oltáři se spatřují dvě postavy svatých patronů sv. Ludvíka krále a sv. Václava mučedníka, zlatem zdobené, zde umístěné rozmnožují památky zdejšího kostela“.*

Biskupský vikář a děkan přepyšský Jan Sklenčka roku 1794 ze své fundace jednoho tisíce zlatých rýnských ukládá mimo jiné v testamentu: *„ ... za sloužené mše dostane duchovní jako stipendium ročně částku třicet jeden zlatý, kostel za víno a světlo čtyři zlaté, kostelníci a zvoníci dva zlaté, kantor rovněž dva zlaté, ministranti jeden zlatý, tyto všechny mše mají být ohlášeny z kazatelny, et cetera, et cetera...“* Tisíc zlatých odkázal na fundaci v roce 1807 také přepyšský děkan Martin Václav Kayser, který mimo jiné stanovil, aby z této fundace přepyšští a záhorničtí chudí, přítomní na výročních mších dostali po 30. krejcarech.

Historií našeho kostela procházejí i události smutné, poznamenané poklesky lidskými, rozbroji válečnými, nebo silami přírodními. Kolem poloviny šestnáctého století celé Přepychy vyhořely spolu s kostelem a věží, kde se zvony roztavily.

Za třicetileté války v roce 1643 vpadli nepřátelští vojáci do Přepych a loupili tu 3 hodiny. Ukradli 69 koní a mnoho lepších věcí v kostele, kostelníka Matouše Chudého postřelili kulí a mnoho jiných zranili šavlemi. V průběhu válek se šířili i nakažlivé choroby. Za válek Marie Terezie s pruským králem Fridrichem II, kdy kolem Přepych byli v ležení novopačtí vojáci zemřelo na mor 56 osob, pochovaných zde na starém hřbitově u kostela.

Válečnými útrapami trpěli zejména lidé, ale dotkly se i našeho kostela. Válečná mašinérie vyžadovala nejen potraviny, ale došlo i na nedostatek surovinových zdrojů, zejména kovů. Nařízena byla nucená rekvizice měděných svodů, drátů elektrických, hromosvodů, kotlů, svícnů, hmoždířů, měděnců z kamen a jiných kovových věcí. Později došlo i na rekvizici kovů z kostelů. Také i náš kostel potkal takový osud v dobách prusko-rakouských válek, ale zejména za obou válek světových. „ *I nám odebrán velký zvon polední, píšťaly z varhan a mnoho svícnů. Poledník nahrazen byl zvonem ocelovým, kroupeným z nádraží, kde se ho užívalo k signálům. Stejný osud měl stihnout také zvon umíráček, kdyby se byl zavčas neztratil. Předvídaví Přepychtí občané ho zakopali do jednoho hrobu u kostelního hřbitova, kde zůstal ukryt po celou dobu 1. světové války.* „

V březnu 1942 byly z nařízení německé okupační moci sejmuty pro válečné účely všechny novější zvony. Prostřední, vážící 710 kg, poledník (63 kg), umíráček (14kg). Zůstaly jako za světové války jen zvony staré. Ale i starý zvon věžník z roku 1559 byl v červenci téhož roku sejmut a odvezen do Prahy. Ten se sice v roce 1945 vrátil, ale bez srdce.

Nevyhnuły se nám ani živly přírodní.

„ *Veliká nehoda potkala kostel 29. června 1841 na slavnost sv. Petra a Pavla. Na štěstí a zajisté jen řízením Božím odbývala se toho dne proti všem obyčejům mše ve filiálním kostele Křivickém. Tu náhle po 10. hodině, když jindy služby Boží v kostele začínaly, tak černý mrak od severu, brzo křižovaly se blesky na nebi, konečně zarachotilo a veliký blesk sjel po věži kostelní. Báň roztržena tak, že nescíslných kusů viselo z věže a všechno ostatní roztrženo. Kostel pak byl plný smrdutého dýmu. Jaké neštěstí, kdyby služby Boží zde odbývány byly.*“

Věž byla téhož roku snášena a tesařem Janem Strejčkem ze Záhornic provizorně opravena. Vážně byl kostel poškozen i 7. prosince 1868, kdy neobyčejně silná vichřice strhla polovinu střechy na jižní straně nad lodí kostela.

Mezi událostmi jsou zapsány i smutné příběhy způsobené lidmi. Vedle krádeží, vloupání a vandalských činů je popsán i jeden příběh travičský, kdy se v roce 1815 pasačka Kateřina Plichtová pokusila otrávit jedem na myši, namíchaným do kakaa, faráře Aloise Bachmana, jeho

sestru Barboru a kaplana Václava Víta. Byla odsouzena k roku těžkého vězení. Motiv jejího činu nebyl nikdy objasněn.

Vandalství nebylo ušetřeno ani sousoší sv. Kříže, které dnes zdobí prostranství před vstupem do kostela. Bylo pořízeno Janem Chudým ze Záhornice v roce 1829 a původně stálo na vyvýšenině u staré cesty k Záhornici, kde dnes stojí jiný křížek. V roce 1852 bylo neznámým vandalem poničeno, socha sv. Jana shozena a železné části a kamenné schůdky ukradeny. Poškozené sousoší bylo rozebráno a v roce 1858 přeneseno na kostelní plácek a znovu postaveno. Na rekonstrukci se podíleli zedník Václav Bureš, truhlář Jan Dvořák, oba z Přepych,

a nejmenovaný kameník ve Vamberku. Připomenuta je v této souvislosti i podpora představitelů obce, starosty Jana Novotného z č. 85, radních Václav Kašpara z č. 13, Jana Mertvy z č. 78 a dalších členů výboru. Sousoší přešlo do majetku obce Přepychy a naši předci poznamenali, že doufají, že o něj bude dále řádně pečováno.

Po předcházejících smutných zprávách je tato příhoda pozitivním dokladem toho, že i v dobách těžkých záleželo našim občanům na zachování kulturního dědictví naší obce, které i dnes po mnoha letech dotváří její kolorit a malebnost. Je to odkaz i výzva pro naši současnost.

Z bohatství zápisů Pamětních knih a kronik Přepyšské farnosti, pečlivě vedených faráři Aloisem Bachmanem, Janem Sklenčkou, Janem Vítečkem, Antonínem Flesarem a mnoha dalšími jsme, po stopách času, zmínili jen malou část příběhů a událostí našeho kostela. Bylo možné pokračovat třeba rokem 1928, kdy bylo zavedeno elektrické osvětlení, nebo rokem 1934, kdy bylo dokončeno osazení kostela novou pseudobarokní věží, která zcela změnila jeho vnější vzhled. Spíše než o přesnou historickou chronologii a detailní popis tohoto stánku jsme chtěli doložit jeho starobylost, příběhy, které kostel věky provázely i snahu předků, hodnoty lidské a kulturní pro budoucí pokolení uchovávat.

Vladimír Zdeněk st., Mgr. Jan Macháček